

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Černá pole**

Autor: **Josef Merhaut**

Vydavatel: **Tiskem a nákladem J. Otty**

Vydáváno v letech: **1897**

Stránky: **[a], [b], [d], [1], [2], [3], [5], 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39**

1912 98 80 155

JOSEF MERHAUT:

Brněnské obrazy. *1/10*

Tiskem a nákladem J. Otty v Praze.

Vkusné desky na obrazy „**Černá pole**“ a ve-
škery ostatní spisy vydané v „Ottově
Laciné knihovně národní“ lze zakoupiti po 16 kr., po-
štou po 19 kr. v každém knihkupectví, jakož i v

Nakladatelství J. Ottý v Praze.

OTTOVA
LACINÁ KNIHOVNA
NÁRODNÍ.

SPISY PRO ZÁBAVU A POUČENÍ.

Josef Merhaut:

Černá pole.

V PRAZE.
Tiskem a nákladem J. Otty
na Karlově náměstí č. 34.

Černá pole.

Brněnské obrazy.

Napsal

JOSEF MERHAUT.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem J. Otty

na Karlově náměstí č. 34.

125 2125

Veškerá práva vyhrazena.

JH H 46 / 153.

PANU

PROF. FRANTIŠKU BÍLÉMU

NA PAMÁTKU DOMOVA

J. M.

Bahnitá luka.

Hilousovy housle zaštkaly. Ani nezaštkaly, ale jen si tak zavzdychly, utrženě a třesavě, udeřeny do svých otřelých, uhlazených zad. To tak Alois Filous, jak lezl do kupé třetí třídy na státním nádraží v Praze, drcl jimi do dřevěného sedadla, až se na jejich strunách odrazem zachvělo to bolestné a stlačené zakřiknutí. Filous pustil starý, pečetěmi pokapaný vak z jedné ruky, strčil ho pod sedadlo, a druhou položil housle — teď už opatrně, ach, jak opatrně! — do visuté sítě u stropu kupé. Tam ležely potom tiché, černohnědé, skoro černé s otřelými skvrnami, holé, bez skříně, s obnaženými strunami a se smyčcem po šumařsku zastrčeným. Filous usadil se do kouta u dveří. Jen plaše se rozhlédl po sousedech. Oči zvedl vzhůru, zapískl mezi rty, a zadíval se na perron. Ruce měl v klíně sepjaté. Černý měkký klobouček naivně k očím přimáčknutý s bláhovou

samolibostí dvaceti let nezakrýval jeho tmavého obočí, vypjatého do obloučků, nechlupatého, ale ostře jako ličidlem taženého od kořene rovného nosu nad oči tmavomodré a měkké. Toto obočí nejvíce z jeho tváře vynikalo. Aspoň více nežli přičernalé, suše vypučelé chmýří nad hořením jeho rtem. Dívaje se otevřeným oknem na perron, Filous protahoval si tyto chloupky mezi palcem a ukazováčkem pravé ruky. Ale pod tou rukou bylo vidět, jak zuby má do spodního rtu zakousnuty . . . a nad tou rukou chřípí se mu rozšiřovalo a chvělo a očima přeběhlo zacukání.

Neplakal, neplakal.

Ale dokud vlak stál přilepen na nádražních kolejích, krev se v něm jako zhutnělá převalovala, na prsa mu kamenně tlačila a srdcem trhala. Jednu chvíli to bylo, jakoby jedna vlna toho krvavého příboje v jeho útrobách byla se položila na příč přes prsa od ramene k ramenu, přes oba konce plic, zaškubala sebou, zatřásla se, protáhla a zajela k hrdlu, jakoby chtěla ústy vyletět ven. Toho se zalekl, toho se vždycky lekal, a rychle dlaní, s prsty široce roztaženými zachytil se za ústa a sevřel chřtán. Nic si nevšímal a nic neviděl, kdo sedí vedle něho. Měl jenom dojem něčeho přeplněného, nacvokovaného lidmi, zvědavci, protivy, kteří oči snad na něho měli upjaty a pořouchle se mu smáli, že

veze s sebou takové laciné černé housle, takový sprostý muzikantský střep, a takový vojanský, ušpiněný, oškrabanými cedulkami znamenáný, modře kostečkováný kufřík.

Teprve, když vlak se hnul, a když dál se vykolébal za město, Filousova krev se vracela ke klidnějšímu probíhání žil. Chvilí se díval, jak kolem okna skákaly komíny, domy, ulice, cesty, špína zaprášené městské země i modro letního nebe . . . a když jeli už mezi poli, přimáčkkl se víc do kouta a hleděl odtud pohodlně, nenahýbaje se, jen na ty útržky utíkající krajiny, které do tohoto pohledu mu veskočily. A jak vlak hučel, jak v útrobách vozů nad koly vrzala a skřípala hudba letících železných potvor, jak kymácejícím se vagónem skákaly hlasy, smích, výkřiky, škádlení i klení, blábolení i rozprava . . . Filous pořád svojí otevřenou duší slyšel to tiché, utlačené zaštkání udeřených houslí. Od hedvábné struny snivé a jásavé, až do rozhučeného *g* stříbrným dracounem potaženého to na nich tak smutně zavolalo, zavzdychlo a zaškytlo. A nejvíc teď stále slyšel truchlivé uškubnuté zalkání hlubokého *g*. Černý a vláčný tento tón přeléval se smutně do jeho duše, třásl se mu mozkiem, a když přivřel oči, provaloval se mu tenoučký po všech nervech.

Jak to bylo smutné! Jak to tlačilo k pláči!

Jak to naplňovalo neurčitou, nevýslovnou, rozplývavou bází!

Veze ty housle s sebou, jako vozí staré panny na cesty své zamilované okaté kočky. Na klín si je dají, pentličkami vyparáděné, chlupy jim hladí a na žluté oči je líbají. Byl to jediný kus jeho nábytku, celé jeho jmění a celá výbava z domova. Nebyl muzikant, ani not neznal, ani nebyl vyučen v nejprimitivnějších základech prstohmatu.

Dlouho visely ty staré housle u nich doma ve staré komoře mezi haraburdím. Dlouho visely, a Filous nikdy si jich nevšímal. Leda že jako chlapec ještě někdy si s nimi hrával, potají mimo dozor rodičů. Ale jak začal chodit do školy, zcela na ně zapomněl a dokonce s nechutí na ně se díval. Začal se na nich učit. Těžko začal. Po dvou třech hodinách toho nechal. Pan učitel to radil. Neměl hudebního sluchu, byl natvrdlý, nemuzikantský, neohrabaný pro útlé tahy smyčce a citlivé mačkání strun. Od té doby housle mrtvy a nedotýkány visely v komoře. Až jednou zas na ně přece sáh'. To byl už šestnáctiletý sextán na prázdninách. A to byla podivná věc. Jednou — živě si na to teď vzpomínal — se starším bratrem, doma usedlým, byl v hospodě u vesnické muziky. Bratr jeho tančil.

On sám seděl v rohu u stolu a roztržitý těkaje očima po sále, chvíli srkal červené, bezpěnné pivo. Vstal také a postavil se mezi zastup, který obstupoval kolo.

Díval se na tančící.

Míhalo se mu to všecko před očima, skákalo a pletlo, strakatilo a mátlo. Nejdřív díval se neurčitě, neutkvívaje zrakem na ničem zvláštním, opilý a popletený vřavou barev i zvuků, vřavou, která tloukla ho do očí i do uší a mrskala jeho mladou krev. Najednou z té vřavy něco mu zasvítilo, zahořelo, zablesklo se prudce a přímo do očí. To už bylo určité, jasné, nerozplynulé, zvláštní. Bod, který potom ve strakaté ploše kola hledal, nalézal, rozeznával. Bílý motýl, který se mihl v lesní houštině nad strakatými hlavičkami lučních květů. Bílá byla a oči měla veliké, černé . . . dva uhelné, svítící body. Tančila s jeho bratrem, a v hovoru dle všeho přešli na něho. Bratr jí ho ukazoval. Podívala se na něho, očima v tanci letmo se vryla v jeho obličej . . . Ty oči, ty oči. Jejich paprslek vjel do jeho těla, rozhoupaného hudbou, opilého vřavou, načichlého dýmem a rozehřátého pivem. Hledal ty oči a nalézal . . . aspoň se mu zdálo, že ona jej hledá také, a že pokaždé, kdykoli z blízka v kole k němu se přiblížila, zvedla oči rychle a pronikavě. A jednou i přes celý

průměr kola, se druhé strany, podívala se na něho, tak silně a tázavě.

I po tanci ještě, když v kole se procházela s jeho bratrem, hleděli na sebe. Ona se nasmála, byla vážna, a oči její, jaksi podivně veliké a rozšířené, pohlcovaly všecko, co zde bylo mimo ně, všechny barvy, světla, všecko hmotné, viditelné i slyšné, neboť mladý sekstán neviděl tady ničeho kromě nich. Všecko mu splývalo před očima v jedinou kalnou spoustu, ze které svítily její bílé šaty, černé vlasy, krvavé rty a černé oči. Jenom čisté bílé zuby jeho bratra ještě se mu blýskaly v tom zmatku, protože bratr chodil stále s ní, a mladý Filous utkvěl chvílemi na jeho ústech, pátraje, zdali nemluví s ní o něm. A když bratr vyšel s ní z kola, on, šestnáctiletý hoch, utekl tenkrát do jiného kouta, zardělý a popletený, boje se, aby se k němu nepřiblížili . . .

Celou tu noc se na ni díval, šťasten illusí, že ona ho vidí také. Ale do kola nešel, u stolu se jí vyhnul a slova s ní nepromluvil. K ránu přišel s bratrem domů, málo spal a celým tělem hořel, svíjel se a chvěl. Horko mu šlo z úst i z očí. Postel byla jako výheň oblezlá jediným roztáhlým plamenem. Šero už bylo, když si leh'. Rozšířený obraz okna, vržený za chvíli červeně na protější stěnu vycházejícím

sluncem, sežloutl i zbělel, stříbrně žíhaný na opocených sklech — a Filous ještě nespal. Když usnul, spal až do odpoledne. Potom vypil mnoho vody, najedl se a utekl do polí. Bylo milé feriální odpoledne. Žlutobílé pruhy vousatého ječmene, bleďounké žito, zarudlá pšenice, světle zelené brázdy bramborových polí — všechno bylo čisté, oprášené, jasné a na lehkém větru šeptalo radostnou červencovou píseň. Vůně úrody šla z její slok, jako cukr sladký byl její rytmus a bílé paprsky nebes tančily na její rýmech. Filousovo pobouření se tišilo v tom mírném vydechování dobrých polí a milosrdné, bezemraké oblohy. Zalezl do „remízku“, drobného čtverce zakrslých lesních stromků a jalovce uprostřed polí, vyplašil zajíčka i koroptve z jeho trav; a sám si tam lehl do teplého stínu. Na znak si lehl, ruce pod hlavu založil a probíral se ze své opilosti.

Neprobral se. Krev ho bodala do srdce. Jako had protahovala se mu odtamtud myšlénka na tuto noc, zalezla do mozku a rozložila se tam, skroucená do kolečka, zavile si hovíc a vytyčujíc jen hlavu se zlýma očkama a syčícím jazykem. Uštknutý a otrávený zaťal zuby do pysku a vzduch do sebe táh', jakoby jed vysával z rány . . . ale nic nebylo platno. Zděděná, vilně těžká, černá krev pobouřeného

mláděte vztekala se v jeho žilách. I víčka mu tížila, zavírala je a malovala před zavřenýma jeho očima horkými a křičícími, kapajícími barvami s celou první příkrostí takových náhlých dětských snů výjevy této noci, opojné její pohledy, ňadra rozvlněná v tanci a nohu v černém omašleném střevíčku na bílých punčochách. Leže na znaku, oči maje pořád zavřené, roztáhl ruce, prsty zachytil po obou stranách trsy trávy a vyškubl je ze země. Pak sevřel pěsti, ruce přitlačil v klín i na prsa a trávu v nich žmolil. Krev sama překypěla . . . Rozmačkané stonky a stvoly zapáchly mu u nosu jakousi rozetřenou, (nemilou čpavou a bahnitě línou vůní. Odfoukl si a vstal se země, schvácený, stlučený, dodělaný na těle i na duši. Plný jakéhosi strachu, bledý, s modrými pruhy pod očima, nespokojený a neklidný, jako stížený vinou vyšel do polní cesty. Už nic ho netěšilo.

Dozrálé klasy, čistý zápach vzduchu, průhledná modř oblohy, která takřka nebyla hranicí mezi zemí a nebem, a nemohla zakryti škaredé jeho poblouzení před tváří Boží, — všecko vyčítavě tvrdě a cize, jako by ho nepoznávalo a odříkalo se ho, tlačilo se do jeho pohledu. Sám se bál přírodě přímo podívat se do očí. Zlostný a prokletý sám před sebou vracel se do vsi. To už šlo k večeru, tiše pro-

temňoval se vzduch, stlačoval se obzor a přibližovaly se všechny sluchové dojmy. Každé zašelestění klasu, zavržení cvrčka, zaštěknutí psa a zapraskání biče bylo bližší jeho sluchu. A v tom utišení zalehl k němu pláč flétny. I housle do toho zaplakaly odněkud ze vsi. Šel tišeji, kroky jako by tlumil v kostele při tiché mši. Celý kraj po tiché zemi i nebi zase už zdál se mu býti chrámem milosrdného a odpouštějícího Boha. Tóny flétny promíchané kvílivým trilkem na hedvábném e houslí táhly se mu do schlíplé duše a svojí vzdušnou čistotou vytlačovaly odamtud černo hříšné tmy.

V té chvíli — ku podivu, tak najednou a samovolně — napadlo ho, jak kdysi četl o účinku hudby na zvířata. A sám to cítil, sám ve svých žilách a ve svém mladém těle cítil, jak do brlohu zalézá, temně mručíc, to rozceněné zvíře, probuzené této noci, rozdivočené tohoto odpoledne, potom ochladlé a konečně zkrocené tóny melancholické melodie.

Když pak došel domů a ptal se po večeři, matka řekla mu:

„Jdi do komory, ukroj si chleba a namaž máslem. Je čerstvé.“

Šel — a tu se stalo, že v tmavé komoře, rukama hmataje po chlebě, zavadil o staré housle na stěně. Struny se ozvaly tmou . . .

zaškytly a zavolaly — právě jako dnes. Filous to zaslechl. Klidně chleba si ukrojil, másla namazal, vyšel ven a jed'. Ale po večeri šel do komory (to zaškytnutí v něm probudilo jakési chtění), vzal housle se stěny, šel na dvůr, sedl si pod večerní nebe a smyčcem po nich táh'. A hrál. Hrál zcela nesměle, žádnou určitou melodii, ale jeho nehybné prsty ku podivu na struny hmataly a smyčec táhly tak, že brzy svedly něco podobného jednoduché známé národní písni.

Skřípál na ně více než hrál, drmolil tóny nesměle je drchal, přehazoval a přetrhoval, — ale konečně písnička z toho vyšla. Úzké ty údery, nejistě přeskakující se struny na strunu, jakoby ve tmách tápaly a neměly se kde zachytit. Třesavě tloukly do teplého vzduchu červencového večera. Ale duše Filousova byla v nich. Koupala se s nimi v mírném utišení večera, houpala se s nimi, ulehčená a měkká, mezi zemí a nebem a ztrácela se v jejich umírnění, v nekonečnu, vysoko, převysoko.

Té noci spal jako dudek. Lehl do peřin jako vykoupaný, očištěný, vytřesený po dlouhé cestě. A ráno pro housličky přibil do zdi hřeb, zrovna nad svojí postelí. Byly jeho, a vezl si je po prázdninách i do Prahy. Muzikant se z něho nikdy nestal, s notami si nedal práci,

která struna je *g*, která *d*, *a*, *e*, tím si mnoho hlavy nelámal — ale housle měl rád. Utišovaly ho, těšily, burcovaly ho, ulehčovaly mu, když tak v podvečer smutných dní, za tmy, lampy nerozžehaje, s nimi se mazlil, po pokoji chodil a všelicos si předehrával.

Veze s sebou i dnes na svoji dalekou pouť za chlebem. Na dalekou pouť — podle jeho tichého, neprojetého nazírání. Jel z Prahy do Brna nastoupit malý svůj úřad v nějaké bance. První svůj úřad v životě a první svoji větší cestu nastupoval tímto dnem. Vlak třískavě a klátivě uháněl. Praha se ztrácela. Den hasl, a brzy ho přikryla tma. Před tím ještě do okna kupé zastříkla červená skvrna západu, kouř lokomotivy kolem okna jaksi tišeji plul, a utíkající kraj se důvěrněji přiblížil, ospalý a zamýšlený. Filousovi oči zabořily. Seděl jako putička ve svém koutě . . . a myslil na to všechno, co bylo, i na to, co bude. V útrokách vlaku stále něco tlouklo a dopadalo. Tak jeho myšlenky tloukly teď na brány nového života, na brány, které se měly před ním otevřít. Nekonečný byl tento noční vlak, a myšlenky nedočkavé, unavené tímto bušením, odrážely se od železných vrat neznámé budoucnosti. Vracely se na ujeté, zapadené i čerstvé, blativé i květnaté cesty minulého života.

Filous hrál si se svými vzpomínkami. Hned mu bylo veseleji. Byla za ním ta dvě minulá léta, proválená, promarněná, zabitá v lenivém snění o něčem nejasném, nehmotném a beztělesném. Po gymnasiu je tak zabil mezi pražskými akademiky let osmdesátých a na prázdninách, ve výborování při národních slavnostech a ochotnických divadlech. Něco chtěl a nevěděl co, někam chtěl a nevěděl kam a jak, na něco čekal a nedovedl si svoje čekání jasně definovat. Jen to viděl, že v tom očekávání a snění chuť ke studiu se mu z duše vypařovala. Z těch par byly mraky, které šedivě a hrozivě srážely se nad údolím jeho mladého života, nesly se nad ním, nízko i vysoko, chvílemi protrhány a prozařovány sluncem dvacetileté jeho bezstarostnosti. Stín těch mraků dotýkal se i čela jeho starého, upracovaného, ke stáří zchudlého otce . . . a vyčítavě se tam chmouřil a tměl.

Filouse všechno hnalo k tomu, aby utekl z pod škaredého stínu těchto mračen. Hlásil se k nějaké bance, a po krátkém praktikantském plahočení poslán byl do Brna jako placený úředník. Právě v čas: z mračen už silně pokrápělo a těžká, olověná, jako kroupami napěchovaná plula ta šedivá strašidla nad jeho hladovým životem.

Měl ještě na rtech, v očích i v duši nemilý

pocit jejich nezdravé vlhkoty, když sedal na večer do vlaku. Smutno mu bylo a tesklivo. Nikdo ho nevyprovázal, nikdo se s ním neloučil. Jako od světa odtržený, bez pevné půdy pod nohama, ode všech zapomínán sám a sám, na sebe jen odkázán, potácel se na cestu, která měla rozhodovat o jeho životě. Ale jak vlak uháněl, jak od Prahy se vzdaloval, jak vždy více se měnil široký kraj, Filousovi mozek i oči se čistily. Otevřeným oknem dýchala mu do tváře teplounká noc, přečistá a zamodralá v pa-prscích měsíce. Čisto bylo na zemi i na nebi, vzduch byl suchý a vonný. Štávy úrodného léta voněly v něm zápachem zrajícího ovoce. Vlhko se ztratilo, mračna se rozprášila. A Filousovi bylo jako tenkrát, když červencovým večerem po nečistých svých snech vracel se z remízku, schvácený a ukopaný. Teď tak moci chytnout housle, zahrát si a poradovat se! Nemohl. Ale tiché zazpívání vyrazilo mu z hrdla, vyklouzlo přes otevřené rty . . . dva tři tóny, la la la . . . la la la . . . Podíval se plaše na své sousedy. Nikdo si ho nevšim'. Jeho radost nikdo neslyšel. Ztratila se v burácení vlaku a v pokřikování cestujících. A ukryta byla v něm, lehce převalovala se v jeho nadrech a lehko, lehounce vzdouvala jeho myšlenky.

Filous klobouk sundal s hlavy, položil ho

na klín a oběma rukama vesele si zajel do vlasů. Při tom ohnul se v zádech a hlavu malounko převrátil přes prkna sedadla.

Potom jednou rukou zajel si pod vestu a prsty si poklepáváje po nové tvrdé košili myslil na to, jaký bude teď život žítí. Jak si všechno čistě zařídí, jaký pokoj si pěkný najde (s vyhlídkou do zahrad), jak si tam psací stolec postaví, kanárka si koupí, květiny dá za okno, obrázky podle svého vkusu jak navěsí si na svoje zdi . . . čisté, všechno tak čisté a milé. A jak bude kanárka krmit, květiny zalévat, večer jak domů si dá večeri nosit, jak bude na housle hrát, na divaně se povalovat a knihy číst. Jak se bude učit cizím jazykům, jak se zaboří v zimě, u teplých kamen, do závějí studených filosofických knih, jak se bude smát těm zamračeným mudrcům a sám jak bude života lehce, moudře užívat, v klidu a pořádku . . . jak bude „pěstovat domácnost“.

A nejvíc to si umiňoval: že hospodskému životu se vyhne a že s děvčaty si dá pokoj. Nerad vzpomínal na své noční toulky, na pražské „flámy“, na černá piva, kávy, sodovky, likéry a protloukání zastrčených lokálů. A tělo ho zasvrbělo při té vzpomínce. Vzpomínal na to, jak celý sám sobě protivně potem čpěl po takových nocech, jak nos míval jako zacpaný

puchem a dýmem, jak údy míval jako v kloubech vytrhané, jak oči ho tlačily, jak vlasy míval vyschlé, mozek začazený, žaludek kameny zaházený a jak v kostech cítil sucho a v mase měknutí. Neradostné, tmavé to bývaly dni. Prachem a špínou po takových nocích svrbívalo ho tělo a prach i špína slévaly se v jeho duši v bláto ošklivosti . . . ošklivosti samého před sebou.

To všecko teď nebude, tomu bude konec. Bude žít jako rozvážený, klidný, netěkavý muž. A od ženských se nedá trápit — to by tak bylo! Trochu si zakoketovat, na ulici se na všechny očima smát, všechny si prohlížet a všechny mít rád — ale nic do opravdy, nic, aby to do mozku se zavrtalo: to byl tak jeho program před vstupem na brněnskou dlažbu. Neboť znal se dobře, když to na něho do opravdy padlo, že to bylo vždycky škaredé. Že to vlekl za sebou jako pouta v černém žaláři. Že ho to vytrhovalo z rovnováhy, že mu to škubalo celou bytostí. Že ho to odvracelo od rozumných a rovných cest života. Nerad na to všecko vzpomínal . . . ale teď mu všechny táhly před očima, jako bláhové, dětské, studentské, snivé i hrubé lásky. Což teď bylo všecko za ním! Teď byl chlapík, který si to všecko šťastně odbyl, osmahlý a bouřemi utužený námořník, který přestál řadu

bouří a pluje do tichého přístavu, tvrdý ve svalech a utvrdlý v srdci. A pluje za takové milé noci, měsícem vyzářené, zázračně klidné, důvěrné a přítulné. Vlak se kolébá, teplo nočního vzduchu ho líbá do tváří, a tyto čisté polibky sládlý mu až v srdci . . . jak bude krásně v milém přístavu, jak tam bude krásně!

Kupé ztichlo. Noc z jeho křiklavých sousedů nadělala samé přemožené spáče. Klímali houpající se a probouzející se při každém trhnutí vlaku. Jiní spali tvrdě jako zařezaní. Dívče jedno, hubené, asi sedmnáctileté, v koutě na druhé straně opřeno tělem o tvrdá prkna, hlavu majíc zvrácenou, spalo s ústy otevřenými, ubledlé, v nezdravém, stále odháněném doteku snů. Ta dívka, když Filous prve si jí všiml, veselá a živá, byla dost pěkná. Ale teď, jak díra úst ve špinavě žlutém hořejším osvětlení škaredě se tměla, uprostřed její bílé tváře, jak všecky rysy byly jako vytažené, vyschlé, odlíčené a neoživené komediantstvím živého života, jak její vlasy na čele, horkem zpocené, slily se v několik mastných pramének, a jak oči uzavřené nerozlévaly do jejího obličeje světlo veselé duše — teď se na ni díval jako na otřelou, utahanou, špinavou loutku, se které děti ve hře barvy olízaly. Teď v něm nebudila ani nejmenšího dojmu teplého masa. Teď viděl v ní jen

obraz marnosti světské. Podíval se na ni lítostivě, tvrdě očima. A vzpomněl si na ty, které mívával rád. Tolik ohně mu kdysi projíždělo tělem při jejich pohledu . . . a teď spí na dně jeho srdce jako pohozené loutky, s nimiž si hrával jeho pobloudilý, dětský, fantasií rozdrážděný cit. Loutky olízaných barev, zašlé, začerněné, ze dřeva a hadérků. Bláhové to byly hračky. S velké části ani do rukou jich nedostal, ani prsty se jich nedotek', jen tak jakoby kolem výkladních skříní chodil, kde byly vyloženy, a těšil se s nimi ve svých dospívajících snech. Zamiloval se do operetní divy předměstské arény.

Dva desetníky ho to denně stálo, chodil se na ni dívat ze studentského parteru. Když ji měl potkat na ulici, obrátil se a ustrašený hleděl, kudy uklouznout. Ona ho neznala, to se ví, ale on ve svých myšlénkách dávno s ní byl už docela důvěrný. Potom se mu vdala za nějakého tlustého dědka — a on by byl bezmála k vůli ní v septimě propad'! Bídnic! Potom v nějaké studentské hospůdce zakoukal se do sk'epnice. Zvykal si k vůli ní na pivo, furiantsky dal si od ní přinášet cigarra, učil se kouřit, dělal starého — ale když jí platil, sotva se špičky svých prstů dotek' její dlaně. Žaludek si zkazil, málo spal, prabídně trávil, zbled' a rozvrátil se — ale slečinka se na konec před jeho očima líbala s jiným.

Jak to teď všecko bylo směšné, malicherné a hloupé v jeho vzpomínkách. I to bylo hloupé, jak o prázdninách se zamiloval do patnáctiletého kotěte, které mělo černé oči a zrzavé vlasy. Chodil k nim přes dvůr na návštěvu, nosil jí knížky, někdy jí ruku stisk' a byl mučen hroznou žárlivostí, když vypravovala o kadetech, se kterými se setkala v německém městě, kde byla „na vekslu“. Líbil se její rodičům, ale ona se scházela potají se svým bratrancem. Taková patnáctiletá žába!

A potom v Praze (to už mu bylo dvacet let) poznal nějakou veselou vinohradskou vdovu. U té to přivedl až k hubičkám. Jednou se spolu odpoledne líbali. A druhého dne se dověděl, že večer téhož dne ji líbal — ten druhý.

To byl rejstřík jeho zklamaných, hořkých lásek. Byly hořké v tom zklamání, ale teď, jak na ně vzpomínal, nebylo v tom nic trpkého. Tak mu bylo, jako by šel po lukách nedávno posečených. Šlapal teď po usečených stoncích, na kterých kdysi voněly a červenaly se květy jeho polovyspělých citů a touhy. Ale i z těch posečených luk táh' ještě výpar zaschlé vůně mladého jeho blouznění.

Milá to byla vůně, mladá, tichá a nevtíravá. Měkko mu bylo v těch čistých vzpomínkách, duše jeho válela se v nich jako v bílých stu-

dených peřinách. Přitiskl se více do kouta, hlavu podložil starým složeným svrchníkem a zavíral oči. Chtěl také prospat kus té nekonečné jízdy. Ale nemohl usnout. Darma víčka tiskl na horké oči, darmo myšlenky rozprašoval a utišoval, darmo houpal se s nimi jen na povrchu . . . usnout nemohl. Vedle jeho soused, trochu nehorázně natažen spal, jako dřevo, chrápal a funěl. Ani vrzání vlaku, ani rachot kol, ani pichlavé tóny staničních zvonů ho neprobudily. Spali i jiní, spali všichni, a noc byla taková čistá, tichá, usínavá a sladká.

Filous neusnul. Už začal dřímat, už se zapomínal a prudký jakýsi sen chytal jeho mozek do svých černých kleští — ale vlak sebou zacukl, zatřásl se a stanul.

Filous vytržen rozevřel široce oči, rukama kolem sebe hmát' a velice překvapen tichem noci, ve které vlak stál, vyhlédl ven. Mrzutě a s divným jakýmsi odporem potom opřel lokte o kolena, ruce sepjál, bradu o ně opřel a nohou poklepával. Zas na něho padal ten špinavý sen, zas ve svých myšlenkách cítil čpavý zápach bahnitých luk.

A zřetelně, nezastřena závojem neurčitosti, plula před ním zelenožlutá barva těch luk. Doma, mezi dvěma kopci, čtvrt hodiny od vsi, nedaleko lesa, byl takový zastrčený, osamělý

kout luk. Zcela v samotách. Sem nebyl spád vesničanů, zde byla jen u lesa odlehlá tvrdá políčka chudiny, pronajímaná obcí za několik zlatek, neoživovaná ruchem vozů, sekáčů a pomahaček, vzdělávaná, osévaná i poklizená jedním, dvěma nemluvnými, chudými lidmi, kteří si tu zaseli žito neb násázeli brambory a úrodu na trakaři si sváželi do komor.

Cestou kolem luk někdy jen zamodrala se stará vojenská čepice na hlavě chromého hlídače z blízkých višňovek nebo zaleskla se hlaveň na pušce hajného, který šel do lesa. Také někdy stařena nějaká se tu zatřásla ve svých hadérkách, shrbená, hůlkou ťukajíc do kamení polní cesty, ohnutá pod břemenem suchého klestí, které v lese nasbírala. A tak tu bylo ticho, pohádkový, truchlivý klid. Sem někdy Filous za letních i podzimních odpolední ze vsi zaběh' s jinými chlapci, kteří tu pásli kozy na zakrslých křovinách. Tady zapalovali ohníčky, pekli brambory, hráli si na vojáky a sbíhali do posečeného koryta louky. V té bylo jedno místo, které všichni ve své dětské skotačivosti rádi vyhledávali a ke kterému se přece vždycky blížili plni báhorkového strachu. To byl kus louky podebraný bahnem. Když na ni vstoupili, houkala se jim pod nohama jako podlahy ve starých budovách, jako síť, kterou komedianti na-

tahovali pod slaboučkou slečinkou tančící na provaze. Tráva na tomto houpavém místě byla žlutá, prohnílá a páchla bahnem. Vypravovalo se ve vsi, že jednou, za nějaké vojny, jízdný Prušák tu ujížděl od lesa s poselstvím do vsi a že probořiv se tu utonul v bahně i s koněm. Ta pohádka tměla se dětem před očima, kdykoli v těch lukách si hrály. Často stouplo jich několik do žluté trávy, chytily se za ruce, hubené nožky prohybovaly v kolenách, skákaly a rozhoupávaly se . . . a když rozměklá půda se pod nimi chvěla, když smrduté bláto jim čvachtalo a prolínalo mezi prstíky bosých noh, když zdola, zpod trávy něco dutě zapleskalo a vodnatě zapraskalo, najednou stichly, zaraženy na sebe se podívaly, pustily se, a dovádivé jejich pokřikování truchlivě se odrazilo od kamenitých strání. Zmlkly, ustrašeny šerem, které náhle, jako kvapem přiběhlé začalo se rozlézat po celém tom zastrčeném koutě — a pospíchaly domů. Filous jasně na to vzpomínal: jak býval tenkrát rád, když z kotliny vyběh' a nad čarou zlatých polí začervenala se mu do očí rudá špice kostelní věže . . . jak býval rád, když doma se mohl v postýlce přikrčit, a jak po celý večer i celou noc po tom ještě ošklivil se mu ten líný, těžký a churavý zápach bahnité trávy.

Ten zápach více nevytratil se z jeho duše.

Když odejel do Prahy, zapomněl i na tu louku. Ale stalo se, že jako šestnáctiletý student onemocněl tyfem. A tu, jak se potácel v horečce mezi životem a smrtí, jak mozkiem se mu táhly tmavé příšery preludů a vidin, jak v potu se koupal a slabostí stenal — v duši se mu vehnala zapomenutá vůně bahnitých luk . . . truchlivý obraz osamělého lučního kouta, Prušák, který na koni prudce jel, v divokém skoku jak do měkkoty pad' a v bahně se udusil . . . Nemocný čichal to bahno, dusil se v něm se svým vědomím, a vlhký, mazlavý, příšerný zápach prolezl celou jeho bytostí.

Tento zápach smrti potom ještě dlouho cítil ve všech svých porech, i když už byl zdrav. Vlasy, které mu po horečce padaly, nehty, které si v nemoci hryz', lékařské recepty, které si potom prohlížel, — všecko mu páchlo tou pohádkově hořkou, škaredou vůní bahnitých luk.

Přivřel silně oči, rukou je přimnul a hlavou zatřásl, jako by chtěl se sebe shodit nemilou upomínku. Nohou nevrle zatřepal a dotekl se boty protějšního spáče. Ten otevřel oči, vytrženě se podíval a s celou chutí se protáh'. Byl to na první pohled jeden z těch lidí, kteří v železničním kupé jsou tak doma, jako ryba ve vodě. To bylo na něm vidět, jak byl na cestu zaopatřen: čepičkou, pláštěm, malými, plac-

tými láhvičkami likérky a takovými maličkostmi. Spal také natažen ze všech nejklidněji a nejpokojněji. Nad naivností některých sousedů v kupé, dobrých lidiček, kteří nevěděli, kam vakem hnout, kam nohy strčit, kam hůl položit, hned na počátku jízdy krčil útrpně nosem a pohvizduje si dával jim s jakousi velkomyšlností patřičné pokyny. Cestující obchodník.

Podíval se teď na Filouse a vida, že nespí, obrátil se k němu s krátkou otázkou:

„Kam?“

„Do Brna.“

„Jste odtamtud?“

„Ne. Jedu tam ponejprv ve svém životě.“

„A tam se vám nebude líbit. Věřte, že ne.“

„Proč?“ ptal se Filous s lehkým úsměvem.

„Jedete z Prahy? Pravda?“

„Ovšem.“

„A to v Brně dlouho nezvyknete. Já to znám. Pro člověka zvyklého na Prahu tam nic není. Samá fabrika, moc židů a moc smradu.“

Filous mlčel, pořád maličko se usmívaje a dívaje se na povídavého cestujícího zpod střechy svého přimáčknutého kloboučku.

„Víte, žádná lekrace tam není v noci. Člověk zvyklý na pražské flámy připadá si tam, jako by ho do kláštera zavřel. Špatné pivo, fádni hospody. Víte, to je marné. Tam si nemůžete

jít poslechnout zpěváčky jako v Praze. Bachmann, Frankl, Sodoma — nic takového tam nemáte. Jistě že jste chodíval na Malou stranu, víte, pod podloubí, k Löfflerům? Co, to je něco? Že? Takové lokály — to v Brně nic není. Taková lekrace, takový noční flám — nic tam není možné. V Brně — já to znám, často tam bývám — vypijete klidně v Besedním domě několik sklenic, pohádáte se o politice a potom nanejvýš ještě se společností si zajdete do kavárny Veselého.“

„To je česká kavárna?“

„To je jediný český lokál toho druhu v Brně. Ale podle nápisu ho nesmíte hledat. Je to v Jezuitské ulici, tam dole, jak jdete na Josefov. Však to poznáte. Česká kavárna s německým nápisem. To víte: domácí je Němec, nějaký obecní úředník, a nedovolí, aby na jeho dům byl dán český nápis.“

„Pěkné poměry,“ zasmál se Filous.

„Ale, kamaráde, nesmíte čekat, že je to nějaká ‚Slavie‘, ta brněnská česká kavárna. Když tam půjdete, dejte si pozor, abyste si na podlaze kotník nevyvrt’ . . .“

Cestující se zasmál, dost jedovatě a frivolně.

„Ja, v Brně, příteli,“ pokračoval zase za chvíli s velikou zálibou ve svých poučných výkladech, „máte zvláštní poměry. Čechové jsou

tam velicí chudáci. To byste neřek'. Uvidíte, až tam přijdete. Za každým krokem klopýtnete se svojí češtinou o kámen úrazu. Já to znám, jako obchodník to znám. Máte v Praze firmy, které si hrajou na rovnoprávné, ano dokonce dávají někdy okázale přednost češtině. Přijdete do Brna. Tam má taková firma filiálku — a nepoznáte ji. Čeština je tam jen tak z nouze trpěna . . . a zacházejí s ní jako s pometlem, kterým se dle potřeby zamete a potom postaví se do kouta u dveří. Ja, ja.“

Cestující se natáh', na hodinky se podíval a dodal:

„No, ještě si můžem' schrupnout. Nějaká hodinka ještě bude dobrá.“

A založiv ruce na prsou, skřípec shodiv s nosu, zavřel zase oči.

Filouse celkem jeho výklad příliš nedojal. Co pak flám, pivo, hospody, kavárny, tingl-tangly! Toho všeho nejel do Brna hledat. To všecko mu protivně čpělo už v Praze, před tím utíkal, toho byl syt. To je dobře — říkal si — že v Brně není k takovým věcem příležitost. Však já si najdu zábavu — i bez hospod, piva a zpěváčků! A myslil na to, co slýchal a o Brně čítal, a co mu cestující svým výkladem sám potvrdil: jak tam český svět je malý, chudý, stlačený pod koulí cizího jakéhosi většího světa,

uměle nafouklého jako mydlinová bublina. Ve svých, ještě polostudentských snech už dříve miloval dobré lidi tohoto malého, utlačeného světa, tiché trpitele, vězně, kteří zkrvácenými dlaněmi tloukli do tvrdých zdí svých nespravedlivých žalářů. A nesl jim vstřícnou lásku, soucit, utěšení, všecko, co může dát a mít pro nevinně trpící mladá duše dvacetiletého hochy. Těšil se, jak v tom zmatku poněmčilého města chytne se oběma rukama národní práce. Jak v červené košili Sokola společně s jinými bude házet jiskry českého citění do tmavých koutů toho milého českého světa. Jak české divadlo, Maticе, školy budou v něm mít agitatora, který jde do zápasu s nezkaženou krví a čistýma rukama. I o tom slýchal, jak Brno je továrním městem, v jehož dusných tkalcovnách tlačí se tisíce utlačených, utýraných, bledých českých lidí . . . A u srdce ho hřálo, duše se mu koupala ve vlnách čisté radosti, hlava se mu zatočila jakousi hrdou nadějí při pomýšlení, že tento český lid mozolů a utrpení vyhledá v jeho spolcích, že tam bude k němu přednášet, že s láskou a oddaností bude studovat jeho poměry a ukazovat mu cesty k lidskému i českému vědomí.

Na to všecko myslel a tak si svůj život maloval: den v kanceláři, večer střídavě jednou

doma při lektuře a studiu, a po druhé při národní práci.

Dost jsi prozahálel a promarnil — tak si říkal — teď žij a k něčemu buď! Žij, abys nežil nadarmo, žij čistý před svým svědomím a užitečný svým bratrům — lidem, ke cti své počestné rodině. A slzy, čisté, neposkvrněné, svaté slzy mládí, které hřešilo a obrací se na bělejší cesty, vehnaly se mu do očí. Na všecko zase najednou si vzpomněl: na domácí svůj kraj, na kopečnatý, hrbatý tvrdý pruh české země, na otce, který tam hořce si vydělával na suchý chléb a těžkou hlavu k prsům věšel pod starostmi, které mu působil on . . . on, na kterého jedovatý maloměstský klep už věšel otrhaný plášť nedostudovaného studenta.

A jak teď myslel na své pokání, na lepší život, na jehož prahu stál, na očistu prací, za kterou šel s nejlepšími úmysly — čisto a svato! bylo v jeho duši. Mír roztékal se celou jeho bytostí. Mírně a lehounce hřejíc, jako po koupeli, rozlévala se krev jeho žilami. Mocný dojem ticha, hlubokého klidu a nebeského utišení, jak bývá ve velikých katedrálách za odpoledních hodin, vlnil se jeho nitrem. A jak v tom velikém tichu šel se svými myšlenkami i vzpomínkami, ohlas jeho kročejů odrážel se od mramorových stěn chrámu, ohlas minulosti . . .

a tratil se někde pod vysokou jeho klenbou. Před ním rozlévala se žlutá záře svící na oltáři . . . šel za tou září, odhodlán padnout na stupně oltáře a čistě přísahat, že život, který nastupuje, zasvětil jen práci a jiným důstojným cílům celého muže.

Noc umdlévala, tma se trhala, a kalně, líně, vytékalo přes čáry obzoru nejisté světlo dne. Vlak už dávno jel moravským krajem. Filous teprve teď si vzpomněl, že toho ani nepozoroval, jak překlouzl hranice mezi českou a moravskou zemí. Když vsedal do vlaku, myslil na to, jak si toho všimne, jak dá pozor, až kouř z lokomotivy prvně pozdraví s ním moravské nebe. Ale v myšlénkách na to zapomněl . . . a teď už se blížili k Brnu. Projeli velkým kusem Moravy, a její vzduch, prosycený vůní úrody a svěžestí noci, dávno otevřeným oknem už hlavě Filousově dal křest.

„Už máte v Brně byt?“ obrátil se cestující, nyní už zase probuzený k Filousovi.

„Nic ještě nemám. Snad teď z nádraží půjdu do hotelu. Který pak je tak laciný a dobrý?“ ptal se Filous.

„To máte ‚tři kohouty‘ a ‚černého medvěda‘. Ale nejlépe budete mít ‚medvěda‘. Je to tam čistší a solidnější. To je zrovna u Jakubského kostela.“

Za chvíli byli v Brně. Lezli z vagonů po unavující noční jízdě jako stíny. Filous se lehkotapal na dlažbě perronu, a na silném, vlhkém vzduchu rána slabá závrať mu projela hlavou. Před očima se mu zakalilo. Krok se mu lehkotapal. Ale hned to zase přešlo. Vyšel před nádraží. Šedivo bylo všude. Prach nemeteného dláždění, zakalené jitřní nebe, špinavé fačady protějších velikých domů. Ranní vítr táh' ulicí, vzedmul kotouč prachu a nes' ho do jeho očí. Pusté prostranství, zavřené krámy, zacloněná okna, všecko bylo slepé, mrtvé a kalné. Veliký černý pes, řeznický tahoun, sám bez pána, přiběhl odněkud z prava, běžel kolem domů, očuchával rohy, čumákem v běhu dotýkal se země, a potom postavil se uprostřed prázdného náměstí, hlavu vypjal, jaksi moudře obrátil se k nádraží, zaštěkal a běžel dál.

Německé pokřikování posluhů a drožkáře odrazilo se od nádražních zdí. Nějaký pán tam do toho něco německy křičel a klel.

Filous vyšel skoro první z nádraží a postavil se u železného zábradlí. Šedivo bylo v jeho očích, kalná a těžká byla jeho duše. A najednou, jak se rozhlížel, kudy se k městu dát, na pravo nad hřebeny střech (i nějaký černý tovární komín tam zahléd') vtiskl se mu do očí červený oblouček světla. Slunce vyšlehlo,

rostlo a stoupalo výš. Jasněji a veseleji bylo kolem. Odněkud zleva šli po náměstí dva lidé. Dělníci do práce. Filous poslouchal. Mluvili česky. Čerstvě, ostře jako ty svěží, červené paprsky ranního slunce, zařezávaly se Filousovi ty zvuky do rozradostněné duše. Stál a čekal, až dělníci přijdou k němu. Filous lehce kynul rukou.

„Ten pán něco chce,“ upozornil jeden druhého česky. Jeden z dělníků, s čepicí na hlavě, s tvrdým přistřižnutým knírem pod nosem, přistoupil k Filousovi a ptal se ho:

„Wünschen Sie etwas?“

„Kady se jde nejbliž do města?“

„Kde prosím?“

„K hotelu ‚u černého medvěda‘.“

Dělník ukázal, nadzvedl čepici a šel dál.

„Myslil jste, že jsem Němec?“ volal za ním Filous, usmívaje se.

„Ale člověk neví...“ řekl už cestou dělník a zacházel s druhým dále na pravo.

Filous se pustil na levo, cestou, kterou mu dělník ukázal. Za ním šlo několik výrostků, které prve viděl stát před nádražím, jak se nabízeli příchozím k nesení vaků. Kočkovali se, hádali a vztekali.

„Ty tomu rozumíš. Jo. Das muss ja sein.“

Er hat mir zwanzig Kreuzer gegeben, to přeci je málo," říkal jeden.

„Dost máš. Was willst du noch mehr," říkal druhý. A tak mluvili všichni. Na Filouse toto ustavičné dvoujazyčné povykování hochů působilo studeně. Jeden z nich přiběhl k němu a nabízel se mu německy, že ponese vak. Filous dal mu vak. Housle nesl sám.

„Jste vy Němec nebo Čech?" obrátil se ke chlapci.

„Já su Brňák, prosím."

„Ale Čech nebo Němec? Co je otec?"

„Fotr je taky Brňák, jenom maminka je Moravka."

„Kam jste chodil do školy?"

„Do byrgršúly. Kronprinz Rudolf-Bürger-schule. To je ta, co je blízko Slovanský dům."

Dojem, který tento chlapec na Filouse činil, byl tísnivý a truchlivý. Byl proto rád, když došli k „černému medvědu". Filous najal si tam pokojíček ve druhém poschodí. Světnička byla čistá, urovnaná a milá. Naproti — zdálo se mu skoro, že by rukou tam dosáh' — byly šedivé kamenné zdi starého chrámu sv. Jakuba. Pohledem ještě zachytil i okraj temnězelené jeho střechy, špičatou věž, podivnou věž, s vrcholkem jako prst vyčouhlým a v kloubu nahnutým.

Sedl si na divan a odpočíval. Oblečen hlavu nachýlil v zad a oči přivíral . . .

Rána na zvon, zcela blízko, jako za jeho zády, jako nad jeho hlavou, zahučela do jeho dřímání. Okna se po ní roztrásla a lehce zařinčela. A potom druhá, třetí . . . Na sousední věži byly hodiny. Pět hodin. Tak podivně byly. Zvolna, s dlouhými přestávkami, dlouze a klidně, úder jako by vždycky celý musel doznít a vyznít a do vzduchu se vytratit, než následoval úder druhý. V celé Praze neslyšel Filous tak hodiny bít, tak podivně, vážně, rozumně a rozvážně, s klidným jakými smutkem a stařeckou rozpočítavostí. Vstal po druhé ráně, šel k oknu a hledal hodiny. Neviděl jich, ciferník na věži skryt byl za rohem kamenného kolosu, ale jak si okno otevřel a třetí rána udeřila, táhlý, hluboký tón se před ním ve vzduchu roztřepil, přímo před ním, jakoby k němu se nes' a rukama se dal nahmatat.

Filousovi už se nechtělo spát. Osvěžený a jaksi vyburcovaný v celé své bytosti silným otřesem zvonových ran, jaksi plný svátečního toho zvuku, který lil se mu do všech žil a kovově se chvěl na jeho nervech, Filous rozhodl se, že nebude spát a že si půjde hned město prohlédnout. Zavřel pokojík a vyšel ven.

Ulice už zbarvovaly se životem. Naproti

v kavárně Spranzově (poznal to podle nápisu na starém, žlutém, jednopatrovém, šindelem krytém domku) dva tři důstojníci u okna si kroutili kníry, povytahovali manšety a pili kávu z lehounkých koflíčků, které drželi mezi palcem a prostředním prstem pravé ruky. Mlékařky, v krátkých sukních, kvedlovaly mléko, ohnuty ke svým bandaskám tak, že Filous viděl na jednou celou pletenici ženských lýtek pod načechranými sukněmi. Den byl zdravý a čistý. A od lesklého obrazu oblchy, od ranního jasna červencového slunce podivně se odrážely prach a špína nemetených ulic. Filous, zvyklý na ranní zametání ulic v Praze, na celá oddělení metařů a kropičů, která potkával za studených ranních hodin, vraceje se z nočních výletů domů, marně hledal podobný obraz v této zaprášené ulici. Přišel na náměstí Lažanského a naproti, stlačený mezi střechami, jaksi smáčkнутý mezi oblohou a zelení stromů, zahlédl vrcholek Špilberku, jak ho znal s fotografií a starých obrázků. Pustil se tím směrem, ale nějak popleten, neznaje cesty, stočil se do Rudolfské ulice. Tady byl už otevřen krám brněnské mlékárny. Šel posnídat mléko. Prodavačka, která před něho postavila naplněnou sklenici, byla mladá, silná, červená, černovlasá, s typem zdravých židovek.

Pohled na ni osladil mu ještě snídani, a Filous

s velikou chutí vypil silně studené, čerstvě páchnoucí mléko. Když z krámu odešel, ještě jednou se ohlédl za prodavačkou, která stála ve dveřích, nápadná svojí širokou bělounkou zástěrkou a utírajíc si bílým šátkem ústa.

Potom už přímou cestou šel na Špilberk. Vylezl až k nejvyššímu rozhledu, stále cestou se ohlédaje na obraz, který dole pod ním víc a více se vybaloval z rámu . . . a maje jej konečně pod sebou rozestřený celý, hltal očima i celou duší všecky jeho barvy, křivky, podivnosti, stíny i světla. Neznaje ničeho z těch podrobností na obraze Brna, očima přelétl daleké i blízké, věže i střechy, prorvy ulic i strakaté skvrny předměstí mezi poli a zahradami — a utkvěl konečně dlouhým pohledem k východu. Proti rozehrátému slunci, tvrdě vypjaty, pněly tam komíny brněnských továren, menší a větší, v chumáči i rozstříknuté, všecky černé a mrzuté. Černé chumáče prvního dýmu vylézaly z nich a těžce se slévaly, převalující se přes okraje špinavých jícnů, spleené v jednu hmotu, která padala a obracela se dolů, ale potom zvednuta a roztržena proudem vzduchu vzepjala se a plula v šedivých mračnech vzdorně proti slunci. Filous ucítil hořkou štíplavost kouře v očích i na rtech.

* * *

O deváté hodině šel do kanceláře banky představit se novému chefu. Místnosti banky byly na Cejlu.

Tento závod měl také svoje úřady v Praze, a odtud byl sem Filous poslán jako český korespondent. Hledal ředitele a oslovil ho česky. Ředitel zavolal nějakého jiného úředníka a odkázal mu člověka, s nímž nevěděl si rady nebo nechtěl vůbec mluvit. S tím se Filous dohodl. Potom konečně veden znovu k řediteli, který s ním pak promluvil několik odměřených slov německy.

„Vy jste Čech?“ ptal se ho.

„Ano.“

„Ale žádný splašený, co?“ pokračoval dále s nádechem přísnosti ve svém pohledu.

Filous mlčel.

„Upozorňuji vás na to, že ústav je německý. Také jste v německém městě, to není žádná Praha, mein Lieber. Pamatujte si to.“

Filous se poklonil a odešel ke svému stolu. Úředníci sousedních stolů dívali se na něho dílem prkenně, dílem s pohrdavou výsměšností v ocvikřených očích. Byli mezi nimi vyfintění chlapíčkové, vystřižené loutky z malovaných krejčovských vzorů, jak je mívají za okny vystrčeny v krejčovských dílnách. Bílé, úzkostlivě ošetřované jejich ruce kroutily se v čisťounce